

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษา"ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น" และเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้สูงอายุจำนวน 399 คน ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

- 4.1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชนบทจังหวัดขอนแก่น
- 4.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น
- 4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น
- 4.4 อภิปรายผลการวิจัย

4.1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

- 4.1.1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำนวนแรกเป็นรายข้อในแต่ละองค์ประกอบ

ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกเป็นรายข้อในแต่ละองค์ประกอบ

ข้อความ	เป็นจริง มาก จำนวน (ร้อยละ)	เป็นจริง บางส่วน จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เป็น จริง จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{X}$	SD.	ระดับ คุณภาพ ชีวิต
<u>ด้านร่างกาย</u>						
1. ท่านรู้สึกว่ปัจจุบันท่านมีสุขภาพ แข็งแรง	107 (26.8)	215 (53.9)	77 (19.3)	2.08	.68	ปาน กลาง
2. ท่านไม่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง (เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น)	152 (38.1)	99 (24.8)	148 (37.1)	2.01	.87	ปาน กลาง
3. ท่านมีสุขภาพแข็งแรงพอที่จะทำงาน ต่าง ๆ ประจำวันได้	210 (52.6)	163 (40.9)	26 (6.5)	2.46	.62	สูง
4. ท่านสามารถอาบน้ำแต่งตัวได้เองโดย ไม่ต้องมีผู้ช่วยเหลือ	382 (95.7)	17 (4.3)	0	2.96	.20	สูง
5. ท่านสามารถรับประทานอาหาร ทำ ความสะอาดปากและฟันได้ด้วยตัวเอง	379 (95.0)	17 (4.3)	3 (0.8)	2.94	.26	สูง
6. ท่านต้องมีคนช่วยพยุงเมื่อลุกหรือนั่ง บนเก้าอี้หรือเตียง	74 (75.2)	25 (6.3)	300 (18.5)	2.57	.79	สูง
7. ท่านสามารถเดินได้โดยไม่ต้องมีผู้คอย ช่วยเหลือหรือใช้ไม้เท้า	341 (85.5)	20 (5.0)	38 (9.5)	2.76	.61	สูง
8. ท่านสามารถเดินขึ้นลงบันได หรือ ที่ลาดชันได้โดยไม่ต้องมีผู้ช่วยเหลือ	348 (87.2)	32 (8.0)	19 (4.8)	2.83	.49	สูง
9. ท่านรู้สึกว่สายตาของท่านฝ้ามัว หรือมองเห็นไม่ชัด	168 (42.1)	155 (38.8)	76 (19.0)	1.77	.75	ปาน กลาง

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำนวนที่เป็นรายข้อในแต่ละองค์ประกอบ (ต่อ)

ข้อความ	เป็นจริง มาก จำนวน (ร้อยละ)	เป็นจริง บางส่วน จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เป็น จริง จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{X}$	SD.	ระดับ คุณภาพ ชีวิต
10. ท่านสามารถได้ยินเสียงต่าง ๆ ชัดเจนดี	252 (63.2)	123 (30.8)	24 (6.0)	2.57	.61	สูง
11. ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับฟันอยู่ เป็นประจำ	151 (37.8)	124 (31.1)	124 (31.1)	1.93	.83	ปาน กลาง
12. ท่านสามารถเคี้ยวอาหารได้ดี	154 (38.6)	171 (42.9)	74 (18.5)	2.20	.73	ปาน กลาง
13. ท่านมีอาการท้องผูกเสมอ	104 (26.1)	130 (32.5)	165 (41.4)	2.15	.81	ปาน กลาง
14. ท่านมีอาการปวดหลัง ปวดเอวอยู่ เสมอเวลาเคลื่อนไหว	180 (45.1)	170 (42.6)	49 (12.3)	1.67	.68	ปาน กลาง
15. ท่านสามารถเคลื่อนไหวร่างกาย ได้ปกติดี	214 (53.6)	146 (36.6)	39 (9.8)	2.44	.67	สูง
16. ความจำของท่านยังดีไม่ค่อย หลงลืมง่าย	133 (33.3)	210 (52.6)	56 (14.0)	2.19	.66	ปาน กลาง
17. กลางคืนท่านนอนไม่หลับ	99 (24.8)	209 (52.4)	91 (22.8)	1.98	.69	ปาน กลาง
18. ท่านมีอาการวิงเวียนศีรษะ อยู่เป็นประจำ	133 (33.3)	213 (53.4)	53 (13.3)	1.80	.65	ปาน กลาง

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกเป็นรายข้อในแต่ละองค์ประกอบ (ต่อ)

ข้อความ	เป็นจริง มาก จำนวน (ร้อยละ)	เป็นจริง บางส่วน จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เป็น จริง จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{X}$	SD.	ระดับ คุณภาพ ชีวิต
<u>ด้านจิตใจ</u>						
19. ท่านมีเรื่องที่ต้องวิตกกังวลอยู่เสมอ	109 (27.3)	173 (43.4)	117 (29.3)	2.02	.75	ปาน กลาง
20. ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่ต้องเป็นภาระ ของครอบครัวเมื่ออายุมากขึ้น	108 (27.1)	178 (44.6)	113 (28.3)	2.01	.75	ปาน กลาง
21. ท่านรู้สึกไม่มีใครเข้าใจและเห็นใจ	129 (32.3)	168 (42.1)	102 (25.6)	1.93	.76	ปาน กลาง
22. ท่านรู้สึกพอใจกับสภาพร่างกาย ของท่านในปัจจุบัน	159 (39.8)	154 (38.6)	86 (21.6)	2.18	.76	ปาน กลาง
23. เมื่อนึกถึงความหลังท่านรู้สึกชื่นชม ตัวเองอยู่เสมอ	170 (42.6)	134 (33.6)	95 (23.8)	2.19	.79	ปาน กลาง
24. เมื่อนึกถึงความหลังแล้วท่าน ไม่สมหวังในสิ่งสำคัญที่อยากได้	35 (8.8)	141 (35.3)	223 (55.9)	2.47	.65	สูง
25. ปัจจุบันเป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุด ในชีวิตท่าน	133 (33.3)	213 (53.4)	53 (13.3)	1.80	.65	ปาน กลาง
26. ชีวิตของท่านควรจะมีความสุข มากกว่าปัจจุบัน	104 (26.1)	144 (36.1)	151 (37.8)	2.12	.79	ปาน กลาง

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกเป็นรายข้อในแต่ละองค์ประกอบ (ต่อ)

ข้อความ	เป็นจริง มาก จำนวน (ร้อยละ)	เป็นจริง บางส่วน จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เป็น จริง จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{X}$	SD.	ระดับ คุณภาพ ชีวิต
<u>ด้านสังคม</u>						
27. ท่านรู้สึกไม่มีความมั่นคงปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน เช่นโจรผู้ร้าย มาก อุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ	127 (31.8)	223 (55.9)	49 (12.3)	1.81	.64	ปาน กลาง
28. ท่านรู้สึกยังเป็นที่รักและห่วงใยของ ลูกหลานและญาติ	221 (55.4)	85 (21.3)	93 (23.3)	2.32	.83	ปาน กลาง
29. ท่านอยู่ตัวคนเดียวไม่มีเพื่อนสนิท หรือญาติอยู่ใกล้ๆเลย	4 (1.0)	51 (12.8)	344 (86.2)	2.85	.38	สูง
30. ท่านรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าต่อบุตร หลาน ญาติพี่น้อง	45 (11.3)	66 (16.5)	288 (72.2)	2.61	.68	สูง
31. ท่านยังได้รับความเคารพนับถือ จากคนในหมู่บ้านอยู่เสมอ	70 (17.5)	100 (25.1)	229 (57.4)	2.40	.80	สูง

จากตารางที่ 3 ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น มีระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านร่างกายอยู่ในระดับสูงในหัวข้อ ผู้สูงอายุสามารถอาบน้ำแต่งตัวได้เองโดยไม่ต้องมีผู้คอยช่วยเหลือ ผู้สูงอายุสามารถทำความสะอาดปาก และฟันได้ด้วยตนเอง ผู้สูงอายุสามารถเดินขึ้นลงบันไดหรือที่ลาดชันได้โดยไม่ต้องมีผู้ช่วยเหลือ ผู้สูงอายุสามารถเดินได้เองโดยไม่ต้องมีผู้คอยช่วยเหลือหรือช่วยเหลือ ผู้สูงอายุสามารถได้ยินเสียงต่างๆ ชัดเจ็นดี ผู้สูงอายุไม่ต้องมีคนช่วยพยุงเมื่อลุกหรือนั่งบนเก้าอี้หรือเตียง ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงพอที่จะทำงานต่าง ๆ ประจำวันได้และสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ดีตามลำดับ ระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านร่างกายอยู่ในระดับ

ปานกลางในหัวข้อ ผู้สูงอายุสามารถเคี้ยวอาหารได้ดี ความจำยังดีไม่ค่อยหลงลืมง่าย ไม่มีอาการท้องผูกอยู่เสมอ ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการปัจจุบันมีสุขภาพแข็งแรง ผู้สูงอายุสามารถได้ยินเสียงต่างๆ ชัดเจนดี ผู้สูงอายุไม่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง ผู้สูงอายุนอนหลับดีในเวลากลางคืน ผู้สูงอายุไม่มีปัญหาเรื่องฟัน รู้สึกว่าตนเองสายตาไม่ฝ้ามัวมองเห็นชัดและไม่มีอาการปวดหลัง ปวดเอว อยู่เสมอเวลาเคลื่อนไหว

ระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นมีระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านจิตใจอยู่ในระดับสูงในหัวข้อ เมื่อนึกถึงความหลังแล้วผู้สูงอายุยังรู้สึกชื่นชมตนเองอยู่เสมอ และระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางในหัวข้อ ผู้สูงอายุรู้สึกพอใจกับสภาพร่างกายในปัจจุบัน ผู้สูงอายุรู้สึกว่ายังมีคนเข้าใจและเห็นใจ ไม่รู้สึกว่าปัจจุบันเป็นเวลาเหงาหงอยที่สุดในชีวิต ไม่มีเรื่องที่ต้องวิตกกังวลอยู่เสมอ ไม่รู้สึกว่า เป็นภาระของครอบครัว เมื่ออายุมากขึ้น เมื่อนึกถึงความหลังแล้วยังสมหวังในสิ่งที่อยากได้ และไม่ได้คิดว่าชีวิตควรจะมีความสุขมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ และอยู่ในครอบครัวขยาย จึงได้รับความรักความเอาใจใส่ดูแลจากบุตร หลานและคู่สมรส ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ในองค์ประกอบด้านสังคมพบว่า มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงในหัวข้อ ผู้สูงอายุยังรู้สึกเป็นที่รักและห่วงใยของลูกหลานและญาติ ผู้สูงอายุยังได้รับความเคารพนับถือจากคนในหมู่บ้านอยู่เสมอ ผู้สูงอายุไม่รู้สึกว่าอยู่ตัวคนเดียว ยังมีเพื่อนสนิทหรือญาติอยู่ใกล้ชิด และยังรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อบุตรหลานญาติพี่น้อง ตามลำดับ ระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลางในหัวข้อ ผู้สูงอายุยังรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย อุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุในชนบทยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูล ใ้มาหาสู่กันอยู่เสมอ และในชนบทยังให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโสเป็นอย่างดี ทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทมีระดับคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง

4.1.2 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิต และระดับคุณภาพชีวิตรวมทุกองค์ประกอบ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น จำแนกในแต่ละองค์ประกอบ และระดับคุณภาพชีวิตรวมทุกองค์ประกอบ

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	SD	ระดับคุณภาพชีวิต
ด้านร่างกาย	2.32	.40	ปานกลาง
ด้านจิตใจ	1.81	.23	ปานกลาง
ด้านสังคม	2.59	.23	สูง
รวมทุกองค์ประกอบ	2.29	.37	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่นมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับสูง และระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง

4.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยการใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัว ต้องมีระดับการวัดไม่ต่ำกว่า Interval Scale หรือถ้าไม่ถึงระดับ Interval Scale ก็ต้องมีการแปลงแปลงให้อยู่ในรูปที่อนุโลมได้ ได้แก่ การเปลี่ยนระดับตัวแปรที่เป็น Nominal Scale

และ Ordinal Scale ให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยระบุค่าที่ต้องการให้เป็น 1 ค่าที่ไม่ต้องการให้เป็น 0

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ได้ในตัวแปรอิสระทุกตัวที่ต้องการจะวัดมาหาค่าความสัมพันธ์โดยการจับคู่กับตัวแปรตาม และเป็นการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแบบสองทาง (Two - Tailed Test) ถ้าค่า P น้อยกว่า .05 แสดงว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่่นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ และปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ อาหาร ลักษณะที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและการรักษาพยาบาลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	P
เพศ	399	-.1299	.009*
อายุ	399	-.0426	.396
สถานภาพสมรส	399	-.1307	.009*
รายได้ของผู้สูงอายุ	399	.1465	.003*
ความพอเพียงของรายได้	399	-.2440	.000*
การประกอบอาชีพ	399	.2006	.000*
การใช้แรงงาน	399	-.0798	.111

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	P
การดำรงตำแหน่งในชุมชน	399	.0794	.113
ตำแหน่งในชุมชน			
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน	399	.1023	.042*
อาสาสมัครสาธารณสุข	399	.0095	.850
หัวหน้ากลุ่มและชมรมต่าง ๆ	399	-.0065	.898
อื่น ๆ	399	.0412	.413
ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการ	399	.1816	.000*
เปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ			
ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต			
อาหาร	399	.2241	.000*
ลักษณะที่อยู่อาศัย	399	.3472	.000*
เครื่องนุ่งห่ม	399	.3040	.000*
การรักษาพยาบาล	399	.1333	.008*

P* < 0.05

จากตารางที่ 5 ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีดังนี้

1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่

เพศ ($r = -.1299$, $P < 0.05$)สถานภาพสมรส ($r = -.1307$, $P < 0.05$)รายได้ของผู้สูงอายุ ($r = .1465$, $P < 0.05$)ความพอเพียงของรายได้ ($r = -.2440$, $P < 0.05$)การประกอบอาชีพ ($r = .2006$, $P < 0.05$)

ตำแหน่งในชุมชน

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ($r = .1023$, $P < 0.05$)2) ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการ ($r = .1816$, $P < 0.05$)

เปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

3) ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต

อาหาร ($r = .2241$, $P < 0.05$)ลักษณะที่อยู่อาศัย ($r = .3472$, $P < 0.05$)เครื่องนุ่งห่ม ($r = .3040$, $P < 0.05$)การรักษาพยาบาล ($r = .1333$, $P < 0.05$)

4.2.1.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพสมรส

รายได้ ความพอเพียงของรายได้ การประกอบอาชีพ การใช้แรงงาน และการดำรงตำแหน่งในชุมชน

**สมมติฐานที่ 1 เพศของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท
จังหวัดขอนแก่น**

ผลการศึกษาพบว่า เพศของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่าเพศเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทเพศชายจะได้รับบทบาทของการตัดสินใจให้เป็นผู้นำในครอบครัว เพศหญิงจะมีบทบาทเป็นแม่บ้านการตัดสินใจขึ้นอยู่กับ

กับเพศชาย ทำให้เพศชายได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมมากกว่าเพศหญิง เพศชายจะมองว่าตนเองมีคุณค่ามากกว่าเพศหญิง เพศหญิงจะมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถทางหน้าที่การงานต่ำกว่าชาย ปรับตัวได้ยากกว่าเพศชาย เมื่อเผชิญกับปัญหาหนึ่งปัญหาใด เพศหญิงจะมีความวิตกกังวลเป็นเวลานานๆ เพศชายจะปล่อยวางได้ง่ายกว่าเพศหญิง เพศหญิงต้องการความช่วยเหลือมากกว่าชาย รวมทั้งเห็นว่าตนเองอยู่ในภาวะเจ็บป่วยมากกว่าชาย (จารุวรรณ เหมะธรและพิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ, 2527:67) ดังนั้น เพศหญิงจะมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำกว่า

สมมติฐานที่ 2 อายุของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพของชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า อายุของผู้สูงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 50-69 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะสามารถปรับตัวและทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามปกติ ดังนั้น อายุจึงไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีคู่ ผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่สมรส ชีวิตจะขาดผู้ใกล้ชิดที่รู้จักและเข้าใจกันดีมาเป็นเวลายาวนาน ส่งผลต่อภาวะจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะคิดมาก วิตกกังวล สุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บป่วยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุในชนบท คนหนุ่มสาวจะอพยพไปทำงานต่างถิ่นทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ในชนบทตามลำพัง ขาดผู้ดูแล ผู้สูงอายุที่ไม่มีคู่จะประสบกับปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมมากขึ้น ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย หย่า แยก จะมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำ

สมมติฐานที่ 4 รายได้ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า รายได้ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้สูงอายุที่มีรายได้เป็นของตนเองจะมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ต้องพึ่งพิงบุตรหลาน ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและไม่ได้ทำงานจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการครองชีพเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองในปัจจุบัน และจากการศึกษายังพบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 49.9 ไม่มีรายได้เป็นของตนเองและในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เป็นของตนเองยังมีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือนเป็นส่วนใหญ่ และในชนบทปัจจุบันสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปชีวิตต้องหันมาพึ่งระบบตลาดมากขึ้น ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงจะสามารถจัดหาสิ่งตอบสนองต่อความต้องการในด้านต่างๆ เช่น อาหาร การรักษาพยาบาล การจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคมด้วย และจากการศึกษาของ ประภาพร จินันทุยา (2536) ยังพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะมีระดับคุณภาพชีวิตดีกว่าด้วย ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 5 ความพอเพียงของรายได้ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า ความพอเพียงของรายได้ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่ายของตนเองและครอบครัวจะประสบกับปัญหาในการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุต้องดิ้นรนทำงานเพื่อให้มีรายได้พอเพียงกับรายจ่าย ก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวลในผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก และจากการศึกษายังพบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 58.9 มีรายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่ายร้อยละ 67.4 ยังประสบกับปัญหาหนี้สินของครอบครัว ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่ายจะมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำ

สมมติฐานที่ 6 การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่าการประกอบอาชีพจะทำให้บุคคลได้รับการยอมรับว่า เป็นคนที่มีคุณค่าสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองและครอบครัว การออกจากงาน เป็นการสูญเสียบทบาทของคนทำงาน ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ผู้สูงอายุพึงพอใจในชีวิตต่ำ การประกอบอาชีพจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกกว่าตนเองยังมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย (Lauer, 1982 : 352) ดังนั้นผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 7 การใช้แรงงานของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การใช้แรงงานของผู้สูงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายว่า ในวัยสูงอายุร่างกายเริ่มเสื่อม ผู้สูงอายุจำเป็นต้องเลือกทำงานที่เหมาะสมตามกำลัง ผู้สูงอายุในชนบทยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมไปเรื่อยๆ จนกว่าจะท้อไม่ไหวก็จะมีปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงตามปกติของวัยสูงอายุ โดยการเลือกทำในกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัยของตนในงานที่หนักจะมีการจ้างแรงงานเข้ามาทดแทน ดังนั้นการใช้แรงงานของผู้สูงอายุในชนบท จึงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 8 การดำรงตำแหน่งในชุมชนของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การดำรงตำแหน่งในชุมชนของผู้สูงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อแยกตามประเภทของตำแหน่งในชุมชนพบว่า ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อธิบายว่าผู้สูงอายุมีตำแหน่งเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน

เป็นบทบาทของผู้นำที่เป็นทางการได้รับการยอมรับจากคนในหมู่บ้านสูง มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้มาก ทำให้มองเห็นโลกกว้างขึ้น ไม่เหงาเศร้าซึมส่งผลให้มีความพอใจในชีวิตสูง และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีตำแหน่งเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน จะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง การมีตำแหน่งอื่น ๆ ในหมู่บ้านจะไม่มีมีความเกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท

4.2.1.2 ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

สมมติฐานที่ 9 ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุได้อย่างเหมาะสม สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากเกินไป และการศึกษาของ อุทุมพร จามรมาน (2530) ยังพบว่า การแสวงหาความรู้และสุขภาพอนามัยเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

4.2.1.3 ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ อาหาร ลักษณะที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและการรักษาพยาบาล

สมมติฐานที่ 10 อาหารที่ผู้สูงอายุรับประทานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า อาหารที่ผู้สูงอายุรับประทานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิต

ของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่า อาหารเป็นปัจจัยที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต หากได้รับประทานอาหารที่ถูกหลักอนามัยและครบถ้วนตามหลักโภชนาการย่อมจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยสูงอายุ ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลง ย่อมต้องการอาหารที่มีประโยชน์เหมาะสมกับวัยเป็นอย่างมาก จึงจะทำให้มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง จากการศึกษาของ ศรีพงษ์ จิตกรศิลป์ (2536) พบว่า ปัจจัยด้านอาหารเป็นปัจจัยสำคัญตัวหนึ่งที่กำหนดคุณภาพชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง และศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2529) ได้ศึกษาพบว่า อาหารเป็นปัจจัยที่ประชาชนรับรู้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้น ผู้สูงอายุที่ได้รับประทานอาหารถูกหลักอนามัย ครบถ้วนตามหลักโภชนาการพอเพียงกับความต้องการของร่างกายจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 11 ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในวัยสูงอายุ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยง่ายสภาพที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมจะเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงพอ สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย บ้านเรือนคงทนถาวร จากการศึกษาของ อัจฉรา นวจินดา (2533) ได้สรุปว่า ที่อยู่อาศัยเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ในระดับจุลภาค ศรีพงษ์ จิตกรศิลป์ (2536) ศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยเป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติเขตห้วยขวาง ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 12 เครื่องนุ่งห่มมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท

จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า เครื่องนุ่งห่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้การที่ผู้สูงอายุมีเสื้อผ้าสวมใส่เหมาะสมกับวัย เหมาะสมตามโอกาสและกิจกรรมย่อมจะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสุขและสบายใจ จากการศึกษาของ ศรีพ้องจิตกรศิลป์ (2526) พบว่า เครื่องนุ่งห่มเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ เขตห้วยขวาง ดังนั้น ผู้สูงอายุที่มีเสื้อผ้าสวมใส่เพียงพอตามความจำเป็นเหมาะสมตามกาลเทศะและเหมาะสมกับวัยจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 13 การรักษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท

จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การรักษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่า ในวัยสูงอายุร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อม ผู้สูงอายุจะประสบกับปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยเป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุในชนบทอยู่ห่างไกลจากสถานพยาบาล เมื่อเวลาเจ็บป่วยหากสามารถดูแลตนเองได้ในเบื้องต้น ไปขอรับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการของรัฐได้ทันเวลา ตลอดจนมีสถานพยาบาลที่เพียงพอและสะดวกต่อการขอรับการรักษาพยาบาล ย่อมจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่เหมาะสมเป็นผลดีต่อสุขภาพอนามัย การศึกษาของ สุ่มรัตน์ เวียงธรรม (2530) พบว่าการรักษาพยาบาลเป็นองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดศรีสะเกษ ดังนั้น ผู้สูงอายุที่ได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ ได้แก่ ลักษณะครอบครัว รายได้ของครอบครัว ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาของครอบครัว การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และปัญหาของครอบครัวกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยทางด้าน
ครอบครัวกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	P
ลักษณะครอบครัว	399	.0492	.327
รายได้ของครอบครัว	399	.0901	.072
ที่มาของรายได้: จากเงินเดือน	399	.1426	.004*
จากการทำการเกษตร	399	-.0172	.732
จากการค้าขาย	399	.0990	.049*
อื่น ๆ	399	-.0158	.754
ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ	399	.2233	.000*
การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว	399	.1687	.001*
สัมพันธภาพในครอบครัว	399	.4353	.000*
ปัญหาของครอบครัว	399	-.2945	.000*
การเจ็บป่วยของคนในครอบครัว	399	-.1938	.000*
หนี้สิน	399	-.0521	.301
ยากจน	399	-.2312	.000*
คนในครอบครัวไม่มีงานทำ	399	-.0946	.060
คนในครอบครัวสร้างความเดือดร้อน	399	-.1919	.000*
คนในครอบครัวมีปัญหาแตกแยกหย่าร้าง	399	-.2088	.000*
คนในครอบครัวขัดแย้งกับคนในหมู่บ้าน	399	-.2068	.000*
ปัญหาอื่น ๆ	399	.0967	.932
การดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว	399	.1786	.000*

P* = 0.05

จากตารางที่ 6 ปัจจัยทางด้านครอบครัวของผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทางบวกได้แก่

1) ที่มาของรายได้ของครอบครัว

จากเงินเดือน ($r = .1426$, $P < 0.05$)

จากการค้าขาย ($r = .0990$, $P < 0.05$)

2) ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ($r = .2233$, $P < 0.05$)

3) การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว ($r = .1687$, $P < 0.05$)

4) สัมพันธภาพในครอบครัว ($r = .4353$, $P < 0.05$)

5) ปัญหาของครอบครัว ($r = -.2945$, $P < 0.05$)

การเจ็บป่วยของคนในครอบครัว ($r = -.1938$, $P < 0.05$)

ยากจน ($r = -.2312$, $P < 0.05$)

คนในครอบครัวสร้างความเดือดร้อน ($r = -.1919$, $P < 0.05$)

คนในครอบครัวมีปัญหาแตกแยกหย่าร้าง ($r = -.2088$, $P < 0.05$)

คนในครอบครัวขัดแย้งกับคนในหมู่บ้าน ($r = -.2068$, $P < 0.05$)

6) การดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว ($r = .1786$, $P < 0.05$)

4.2.2.1 ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัว รายได้ของครอบครัว ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาของครอบครัวและการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว

สมมติฐานที่ 14 ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ร้อยละ 62.9 อยู่ในครอบครัวขยายยังได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัว สำหรับผู้สูงอายุ

ในชนบทที่อยู่นครบครัวเดียว ยังได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากคนในหมู่บ้าน ญาติ พี่น้อง อยู่เสมอและปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้น บุตรหลานที่แยกครอบครัวไปอยู่ไกล สามารถกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุหรือสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้สูงอายุได้สะดวกขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุยังรู้สึกว่าได้ได้รับความรักความอบอุ่นและได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากบุตรหลานอยู่เสมอ จากการศึกษาของ เหมิกา ยามะรัตน์ (2527) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า การอยู่กับคู่สมรสและการอยู่กับบุตรหลานไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา อธิบายว่าผู้สูงอายุในชนบทยังได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากคนในหมู่บ้าน ญาติ พี่ น้อง อยู่เสมอ ทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดียวหรือครอบครัวขยายมีระดับคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 15 รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า รายได้ของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ครอบครัวที่มีรายได้เป็นเงินเดือนและรายได้จากการประกอบอาชีพค้าขาย จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอธิบายว่า รายได้ของครอบครัวผู้สูงอายุที่เป็นรายได้จากการค้าขายและเงินเดือนเป็นรายได้ที่แน่นอนของครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกที่ครอบครัวมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ รายได้อื่นของครอบครัวผู้สูงอายุในชนบทเช่น รายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้จากการที่บุตรหลานอพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำและส่งเงินกลับมาให้ครอบครัว เป็นรายได้ที่ไม่มีความมั่นคงสม่ำเสมอ ทำให้ครอบครัวผู้สูงอายุไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจำนวนรายได้ของครอบครัวจึงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิต แต่ครอบครัวที่มีรายได้เป็นเงินเดือนและมีรายได้จากการประกอบอาชีพค้าขายจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 16 ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษา พบว่า ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากครอบครัวของผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้หรือผลผลิตมาเลี้ยงครอบครัว และในปัจจุบันที่ดินจะมีราคาสูง การมีที่ดินครอบครองยังแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย จากการศึกษาเบื้องต้นใน 2 หมู่บ้าน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นพบว่า จำนวนที่ดินสำหรับประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและการศึกษาของ ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2529) พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์รับรู้ ว่า ที่ดินสำหรับประกอบอาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต ดังนั้นครอบครัวผู้สูงอายุที่มีปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพมากจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 17 การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุในการเสริมสร้างสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพราะจะช่วยให้บุคคลได้ระบายความรู้สึก คลายความตึงเครียด และทฤษฎีกิจกรรม(The activity theory) เชื่อว่าผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสูงจะมีการปรับตัวทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจได้ดี มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองดีและเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต ผู้สูงอายุที่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตของตนเองยังคงสามารถรักษาระดับการทำกิจกรรมได้มาก หรือทำได้สม่ำเสมอเป็นประจำจะทำให้ผู้สูงอายุมองว่าตนเองเป็นผู้มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อครอบครัวมีความสุข มีความพอใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว ดังนั้นผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวเป็นประจำจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

**สมมติฐานที่ 18 สัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในชนบทจังหวัดขอนแก่น**

ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในวัยสูงอายุครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดและมีความสำคัญยิ่งต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุต้องการดูแล การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ความรู้สึกและเศรษฐกิจของครอบครัว และต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพอันดีต่อกัน จะเป็นแรงสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงบทบาทในครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย เชมิกายามะรัต(2527) ศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์กับครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา และมารศรี นุชแสงพลี(2531)ศึกษาพบว่า ระดับความถี่ในการปฏิบัติสัมพันธ์กับบุตรหลานมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ่อนไก่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวจะทำให้ผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

**สมมติฐานที่ 19 ปัญหาของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท
จังหวัดขอนแก่น**

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อแยกตามประเภทของปัญหา พบว่า ปัญหาการเจ็บป่วยของคนในครอบครัว ปัญหาความยากจนของคนในครอบครัว ปัญหาคนในครอบครัวสร้างความเดือดร้อน ปัญหาครอบครัวแตกแยกหย่าร้าง มีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากทฤษฎีว่าด้วยอุบัติเหตุหรือความเสื่อคย (Accidental or "Wear-and-tear" Theory) อธิบายว่า ผู้สูงอายุที่เผชิญกับปัญหาชีวิตยุ่งยากกว่าคนอื่นจะมีร้อยละความกังวลเร็วกว่าคนที่เผชิญกับปัญหาน้อยกว่า เคร่งเครียดน้อยกว่า และปัญหาของครอบครัวจะกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดอาการซึมเศร้าหดหูได้ ดังนั้นครอบครัวที่ประสบกับปัญหาการเจ็บป่วย ปัญหาความยากจน ปัญหาคนในครอบครัวสร้างความเดือดร้อน ปัญหาแตกแยกหย่าร้าง ปัญหาการขัดแย้งกับคนในหมู่บ้านจะมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำ

สมมติฐานที่ 20 การดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากการศึกษาเบื้องต้นใน 2 หมู่บ้าน อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นพบว่า การได้รับการดูแลจากลูกหลานมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในวัยสูงอายุร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมถอยย่อมต้องการการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลานมากขึ้น ในชนบทผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับ สามเณรหรือภรรยา บุตร หลาน ในครอบครัวที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกในครอบครัวมีเวลาที่จะดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ และยังให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี และผู้สูงอายุที่ยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้จะเป็นผู้ให้การดูแลเอาใจใส่ต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวอีกด้วย ผู้สูงอายุจึงยังรู้สึกว่าการได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากบุตรหลานอยู่เสมอ ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นหากผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวเป็นอย่างดีจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

4.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การรับข่าวสาร
สัมพันธ์ภาพกับชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท
จังหวัดขอนแก่น ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม
ทางสังคมกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	P
การได้รับข่าวสาร	399	.1122	.025*
แหล่งข่าวสาร :			
อ่านหนังสือพิมพ์	399	.3200	.525
ฟังวิทยุ	399	.1800	.000*
ดูโทรทัศน์	399	.2485	.000*
จาก บุตร หลาน คนในครอบครัว	399	.0364	.470
จาก อสม.	399	-.0684	.174
จากเพื่อนบ้าน	399	.1124	.025*
จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	399	-.1413	.005*
สัมพันธ์ภาพกับชุมชน	399	.1590	.001*
การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	399	.0954	.057

$P^* = 0.05$

จากตารางที่ 7 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีดังนี้

1) การได้รับข่าวสาร ($r = .1122$, $P < 0.05$)

แหล่งข่าวสาร :

 วิทยุ ($r = .1800$, $P < 0.05$)

 โทรทัศน์ ($r = .2485$, $P < 0.05$)

จากเพื่อนบ้าน ($r = .1124$, $P < 0.05$)

จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ($r = -.1413$, $P < 0.05$)

2) สัมพันธภาพกับชุมชน ($r = .1590$, $P < 0.05$)

4.2.3.1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การรับข่าวสาร สัมพันธภาพกับชุมชน
การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

สมมติฐานที่ 21 การรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า การรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อแยกตามประเภทของแหล่งข่าวสารพบว่า การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ การได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน และ การได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอธิบายว่า การได้รับข่าวสารที่เป็นความรู้สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นได้ ในชนบทมีวิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อความรู้ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทสามารถทำได้โดยการให้ความรู้หรือข่าวสารต่างๆผ่านสื่อเหล่านี้ สำหรับการได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การดำเนินงานโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของรัฐยังมีน้อย ไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่และยังมุ่งเน้นเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจะมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำ

การรับข่าวสารที่เป็นความรู้จากสื่อต่างๆ จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นๆได้และจากการศึกษาของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536) พบว่า การได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ จะทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้มากขึ้น สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีกว่าเดิมได้ ดังนั้นผู้สูงอายุที่ได้รับข่าวสารที่เป็นความรู้จากสื่อต่างๆ จะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 22 สัมพันธภาพกับชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพกับชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในสังคมชนบทผู้สูงอายุได้คบหาสมาคมพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านเป็นประจำ การให้ความช่วยเหลือเผื่อแผ่แก่คนในหมู่บ้าน การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกับคนในหมู่บ้าน จะทำให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข ได้รับการเคารพยกย่องนับถือจากคนหมู่บ้าน มีความภาคภูมิใจในตนเอง ผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและคนในชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะทำให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข จากการศึกษาของ สุมลรัตน์ เวียงธรรม(2520)พบว่า ความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตและการศึกษาของ เขมิกา ยามรัตน์ (2527) พบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อนบ้านและกับญาติมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา กรณีศึกษาข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนั้นผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะมีระดับคุณภาพชีวิตสูง

สมมติฐานที่ 23 การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษา พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายว่าในสังคมชนบทกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางศาสนา ผู้สูงอายุในชนบทยังเคร่งครัดต่อการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา จะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอยู่เป็นประจำ และในสังคมชนบทผู้สูงอายุยังได้รับความเคารพนับถือ กิจกรรมตามประเพณีต่างๆ ผู้สูงอายุจะเข้าไปร่วมมีบทบาทสำคัญอยู่เป็นประจำ การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของผู้สูงอายุเป็นบทบาทที่ค่อยปรับเปลี่ยนไปตามวัย ผู้สูงอายุไม่รู้สึกรู้ว่ามีสถานภาพในสังคมต่ำ จึงไม่สอดคล้องกับการศึกษาของเขมิกา ยามรัตน์(2527) การมีส่วนร่วมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของคนชรา กรณีศึกษาข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และการศึกษาของกนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ (2527) พบว่าการมีส่วนร่วมในสังคม

มีผลต่อการปรับตัวของผู้เกษียณอายุราชการในจังหวัดสงขลา ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของผู้สูงอายุทั้งกลุ่มมีลักษณะเดียวกัน จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานที่ 24 ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ ความพอเพียงของรายได้ การประกอบอาชีพ การใช้แรงงานและการดำรงตำแหน่งในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ อาหาร ลักษณะที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาพยาบาล ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัว รายได้ของครอบครัว การถือครองที่ดิน สัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัวและการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การรับข่าวสาร สัมพันธภาพกับชุมชนและการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน สามารถร่วมกันทำนายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทได้

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Multiple Regression) เพื่อต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามหนึ่งตัว ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์จะทำนายว่ากลุ่มตัวแปรอิสระหลายตัวสามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตามได้ ทั้งนี้ต้องการให้การวิเคราะห์ที่เลือกเฉพาะตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติมาอธิบายตัวแปรตาม โดยการใช้วิธีการเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ ทีละตัว เรียกว่า Stepwise ผลการวิเคราะห์จะแสดงค่าทางสถิติ ดังนี้

ค่า B หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient) ในรูปของคะแนนดิบ (Raw Score) ซึ่งหมายถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับคุณภาพชีวิต เมื่อปัจจัยที่มีอิทธิพลอื่นๆ ในสมการมีค่าคงที่

ค่า Beta หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (Standard Score) จะเป็นตัวบอกความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัว ตัวแปรที่มีค่า Beta มากกว่า แสดงว่ามีความสำคัญมากกว่า

ค่า T หมายถึง เป็นค่า T ที่ได้จากการทดสอบนัยสำคัญของตัวพยากรณ์แต่ละตัว

ค่า P เป็นค่า Significant P จะบอกให้ทราบว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

ค่า Multiple R หมายถึงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามคือระดับคุณภาพชีวิต

ค่า R Square หมายถึง สัดส่วนของตัวแปรตามที่ถูกอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระจำนวนหนึ่งเป็นเท่าใด

ค่าคงที่(Constant) จะใช้ในกรณีที่เป็นสมการในรูปของคะแนนดิบ

ค่า Standard Error เป็นค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ยิ่งมีค่าเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ค่าความคลาดเคลื่อนลดน้อยลง นั่นคือมีความถูกต้องเพิ่มขึ้น เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 7 ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของปัจจัยบางประการกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	b	Beta	T	P	MultR	R ²	ลำดับที่ ส่งผล
1. สัมพันธภาพในครอบครัว	.5392	.2736	5.976	.0000*	.435	.1895	1
2. ลักษณะที่อยู่อาศัย	.8697	.1970	4.371	.0000*	.4979	.2479	2
3. ปัญหาของครอบครัว	-.8360	-.1303	-2.928	.0036*	.5228	.2733	3
4. การประกอบอาชีพ	3.4182	.1582	3.625	.0003*	.5417	.2935	4
5. เครื่องนุ่งห่ม	.6101	.1180	2.591	.0099*	.5534	.3062	5
6. ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ	.0036	.0967	2.242	.0255*	.5606	.3142	6
ค่าคงที่	36.0682		9.574	.0000			

จากตารางที่ 7 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น คือ สัมพันธภาพในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย ปัญหาของครอบครัว การประกอบอาชีพ เครื่องนุ่งห่มและปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ

โดยมีรายละเอียดในการคัดเลือกตัวแปรในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตัวแปรแรกที่ได้รับการคัดเลือก คือ สัมพันธภาพในครอบครัว ให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) = .5392 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) = .2736 สามารถอธิบายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ร้อยละ 18.95

ขั้นตอนที่ 2 ตัวแปรตัวที่ 2 ที่ได้รับการคัดเลือก คือ ลักษณะที่อยู่อาศัย ให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) = .8697 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) = .1970 สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 24.79

ขั้นตอนที่ 3 ตัวแปรตัวที่ 3 ที่ได้รับการคัดเลือก คือ ปัญหาของครอบครัว ให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) = -.8360 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) = -.1303 สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 27.33

ขั้นตอนที่ 4 ตัวแปรตัวที่ 4 ที่ได้รับการคัดเลือก คือ การประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ ให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) = 3.4182 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) = .1582 สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 29.35

ขั้นตอนที่ 5 ตัวแปรตัวที่ 5 ที่ได้รับการคัดเลือก คือ เครื่องนุ่งห่ม ให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) = .6101 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) = .1180 สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 30.62

ขั้นตอนที่ 6 ตัวแปรตัวที่ 6 ที่ได้รับการคัดเลือก คือ ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (b) = .0036 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) = .0967 สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 31.42

สมการถดถอยพหุคูณเส้นตรง ที่เป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ มีลักษณะดังนี้

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5 + b_6x_6$$

เมื่อ Y = ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

a = ค่าคงที่ในการวิเคราะห์การถดถอย ขั้นที่ 6

b_1 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบของตัวทำนายที่ 1

x_1 = ตัวทำนายที่ 1 สัมพันธภาพในครอบครัว

b_2 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบของตัวทำนายที่ 2

x_2 = ตัวทำนายที่ 2 ลักษณะที่อยู่อาศัย

b_3 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบของตัวทำนายที่ 3

x_3 = ตัวทำนายที่ 3 ปัญหาของครอบครัว

b_4 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบของตัวทำนายที่ 4

x_4 = ตัวทำนายที่ 4 การประกอบอาชีพ

b_5 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบของตัวทำนายที่ 5

x_5 = ตัวทำนายที่ 5 เครื่องนุ่งห่ม

b_6 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบของตัวทำนายที่ 6

x_6 = ตัวทำนายที่ 6 ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ

แทนค่าในสมการได้ ดังนี้

$$Z = 36.0682 + .5392x_1 + .8697x_2 - .8360x_3 + 3.4182x_4 + .6101x_5 + .0036x_6$$

สมการถดถอยพหุคูณเส้นตรง ที่เป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีลักษณะดังนี้

$$Z = b_1z_1 + b_2z_2 + b_3z_3 + b_4z_4 + b_5z_5 + b_6z_6$$

เมื่อ Z = ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

b_1 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ 1

z_1 = ตัวทำนายที่ 1 สัมพันธภาพในครอบครัว

b_2 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ 2

z_2 = ตัวทำนายที่ 2 ลักษณะที่อยู่อาศัย

- b_3 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ 3
 z_3 = ตัวทำนายที่ 3 ปัญหาของครอบครัว
 b_4 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ 4
 z_4 = ตัวทำนายที่ 4 การประกอบอาชีพ
 b_5 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ 5
 z_5 = ตัวทำนายที่ 5 เครื่องนุ่งห่ม
 b_6 = ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวทำนายที่ 6
 z_6 = ตัวทำนายที่ 6 ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ

แทนค่าในสมการได้ดังนี้

$$Z = .2736z_1 + .1970z_2 - .1303z_3 + .1582z_4 + .1180z_5 + .0972z_6$$

เมื่อวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นตัวแปรอิสระที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์พบว่า มีตัวแปรอิสระเพียงบางส่วน ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย ปัญหาของครอบครัว การประกอบอาชีพ เครื่องนุ่งห่มและปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและพบว่าปัญหาของครอบครัวเป็นปัจจัยทางลบ ซึ่งหมายความว่ามีความสำคัญในการลดให้ระดับคุณภาพชีวิตให้ลดต่ำลง และตัวแปรทั้ง 6 ตัวสามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของระดับคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 31.42

จากผลการศึกษา อธิบายได้ว่า การที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย ปัญหาของครอบครัว การประกอบอาชีพ เครื่องนุ่งห่มและปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ทั้งนี้ปัจจัยดังกล่าวนี้จะมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.4 อภิปรายผลการวิจัย

4.4.1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทในภาพรวมทั้ง 3 องค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=2.59$) ส่วนองค์ประกอบด้านร่างกายและจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 และ 1.81 ตามลำดับ

คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ตามทฤษฎีทางด้านชีวภาพที่มองความสูงอายุนั้นด้านของความเสื่อมตามกาลเวลาของสภาวะร่างกายแล้ว การศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุประเมินสภาพร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ ระบบกระดูกและไขข้อ ระบบประสาทสัมผัส ระบบทางเดินอาหารเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อระบบต่างๆ ของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย มีโรคเรื้อรังประจำตัว ทำให้ผู้สูงอายุต้องการการดูแลด้านสุขภาพอนามัยมากขึ้นกว่าคนในวัยหนุ่มสาว ครอบครัวต้องมีการดูแลและรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างมากในการให้บริการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงตั้งแต่วัยเด็กต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ จะสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมช้าที่สุด และยังสามารถลดภาระและค่าใช้จ่ายในด้านการรักษาพยาบาลทั้งของครอบครัวและรัฐบาลได้อีกด้วย

คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ จากการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง จากการพัฒนาประเทศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชนบท สถานภาพและบทบาทของพ่อ แม่และลูกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป สถาบันครอบครัวไม่อาจตอบสนองความต้องการของคนในครอบครัวได้ ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องช่วยเหลือตนเอง สถานภาพของผู้สูงอายุจะเป็นเพียงศูนย์รวมทางจิตใจของลูกหลาน และวัยสูงอายุเป็นวัยที่บุคคลจะเริ่มลดกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมให้น้อยลง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจแก่ผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุจึงลดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นในวัยสูงอายุ ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งที่จะตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตทางด้านสังคม การศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตทางด้านสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูงทุกหัวข้อ ยกเว้นความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจะลดลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมชนบทยังให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้สูงอายุยังได้รับความเคารพนับถือจากคนในหมู่บ้าน แต่จากการพัฒนาประเทศทำให้ชนบทได้รับผลกระทบ เช่น มีปัญหายาเสพติด ปัญหาอุบัติเหตุ และอื่นๆ ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ทำให้ความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุลดน้อยลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหากส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถส่งเสริมและคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนและสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้แล้ว ผู้สูงอายุจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4.4.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้แก่

1) ลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิง ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย หย่า แยก จะมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่รัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่าคนกลุ่มอื่น

รายได้ ความพอเพียงของรายได้และการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในชนบทร้อยละ 49.9 ไม่มีรายได้เป็นของตนเองและร้อยละ 58.9 รายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่าย จะเห็นได้ว่าประมาณครึ่งหนึ่งผู้สูงอายุในชนบทเป็นผู้มีปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ยังคงประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว แต่เนื่องจากอาชีพของผู้สูงอายุในชนบทเป็นอาชีพเกษตรกรรมซึ่งได้แก่การทนาเป็นส่วนใหญ่ เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการจำหน่ายและการผลิตในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการบริโภค การดำรงชีวิตต้องพึ่งพาระบบตลาดมากขึ้น ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูง จะสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ รัฐควรให้ความช่วยเหลือในการจัดสวัสดิการค่ายังชีพ หรือจัดหางานที่เหมาะสมและก่อให้เกิดรายได้แก่ผู้สูงอายุในชนบท

2) ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ส่วนน้อยมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ สามารถดูแลตนเองได้ในเบื้องต้น จากการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการเจ็บป่วยจากโรคติดเชื้อไปเป็นโรคเรื้อรัง

ที่รักษาไม่หายจะมีมากขึ้น ดังนั้นผู้สูงอายุควรได้รับความรู้และวิธีการดูแลตนเองเฉพาะทางตามสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล แต่ละท้องถิ่นมากขึ้น

3) ปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ อาหาร ลักษณะที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น ในวัยสูงอายุร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลง ความต้องการพื้นฐานซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและการรักษาพยาบาล จึงมีลักษณะค่อนข้างจะแตกต่างไปจากคนกลุ่มอื่นๆ

อาหาร ผู้สูงอายุจะรับประทานอาหารที่มีประโยชน์สะอาดถูกหลักอนามัยและพอเพียง กับความต้องการของร่างกาย ผู้สูงอายุในชนบทที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยจะดีจะไม่สามารถจัดหาอาหารที่ครบถ้วนและพอเพียงกับความต้องการในวัยสูงอายุได้พอเพียง การให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุและครอบครัวให้สามารถเลือกรับประทานอาหารได้เหมาะสมกับวัย จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ลักษณะที่อยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีความมั่นคงแข็งแรง มีเครื่องอำนวยความสะดวกพอเพียง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิต มีสุขภาพแข็งแรง ป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุได้ ดังนั้นควรส่งเสริมดูแลสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมและควรมีสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือนสำหรับผู้สูงอายุที่ขาดแคลน

เครื่องนุ่งห่ม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในผู้สูงอายุ นอกจากจะสวมใส่เพื่อป้องกันร่างกายแล้ว เครื่องนุ่งห่มยังช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ผู้สูงอายุที่มีเศรษฐกิจไม่ดีจะไม่มีเครื่องนุ่งห่มพอเพียงกับความต้องการของร่างกายเนื่องจากไม่สามารถผลิตในครัวเรือนได้พอเพียงจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือในเรื่องเครื่องนุ่งห่มตามสมควร

การรักษาพยาบาล ในวัยสูงอายุร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อม เจ็บป่วยง่าย และมักจะมีโรคประจำตัวจึงต้องการการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม สามารถไปรับบริการได้สะดวก รวดเร็ว การจัดการบริการด้านการรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีคลินิกบริการพิเศษสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะแยกจากผู้รับบริการอื่น การส่งเคราะห์ค่ารักษาพยาบาลควรครอบคลุมถึงกลุ่มที่มีอายุ ตั้งแต่ 50-59 ปีด้วย

4) ปัจจัยทางด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ จำนวนที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว ปัญหาของครอบครัวและการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว

ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ครอบครัวของผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ครอบครัวที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองจำเป็นต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น เช่น รับจ้างหรือต้องเช่าที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวต้องประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพยังเป็นตัวบ่งบอกถึงฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุด้วย

สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว และการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และปัญหาของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุจะเริ่มถดถอยตนเองออกจากสังคม ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด ผู้สูงอายุจะได้รับความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัวทำให้มีความรู้สึกมั่นคงในชีวิต หากครอบครัวประสบกับปัญหาเดือดร้อนย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุ ดังนั้นการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้นกับครอบครัวได้และส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว ผู้สูงอายุมีโอกาสร่วมกิจกรรมในครอบครัว และครอบครัวให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุเป็นอย่างดีจะช่วยทำให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวได้อย่างมีความสุข

5) ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การได้รับข่าวสารและสัมพันธภาพกับชุมชน

ผู้สูงอายุที่ได้รับข่าวสารจะมีความรู้ในด้านต่างๆมากขึ้น สามารถนำไปใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แหล่งข่าวที่ผู้สูงอายุในชนบทได้รับมากที่สุด คือ โทรทัศน์และวิทยุ ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นความรู้ทั่วไปหรือความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุผ่านสื่อทางวิทยุและโทรทัศน์มากขึ้น และควรส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับความรู้จากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ เพิ่มขึ้น

4.4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท จังหวัดขอนแก่น

สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดต่อผู้สูงอายุ เป็นแหล่งที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมของผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีแหล่งที่ตอบสนองความต้องการของบุคคล ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนซื้อขายและใช้บริการได้ แต่สำหรับผู้สูงอายุครอบครัวยังเป็นแหล่งที่ทำให้การสนับสนุนและช่วยเหลือมากที่สุด สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวจะช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวได้อย่างมีความสุข

ลักษณะที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายทำให้ผู้สูงอายุได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยง่าย การมีที่อยู่อาศัยที่แข็งแรง คงทน มีเครื่องอำนวยความสะดวกพอเพียง และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีจะเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตและยังบ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุในชนบทด้วย ดังนั้นที่อยู่อาศัยจึงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

ปัญหาของครอบครัว เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 3 ปัญหาของครอบครัวส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุและบุคคลในครอบครัว ปัญหาที่ครอบครัวผู้สูงอายุประสบเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ ปัญหาการเจ็บป่วยของคนในครอบครัว ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความยากจน ปัญหาการไม่มีงานทำ เป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทางด้านการแพทย์และการสาธารณสุข การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชนบทให้หมดไปได้ และยังได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อคนในชนบทเช่น แบบแผนของการเจ็บป่วยที่เปลี่ยนแปลงจากการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ติดเชื้อมาเป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หายมากขึ้น คนชนบทมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่จากการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท ทำให้คนชนบทประสบกับปัญหาหนี้สิน ปัญหาความยากจนมากขึ้น ปัญหาสิ่งเหล่านี้นี้ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

การประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 4 ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงไม่มีการเกษียณอายุราชการและจะทำงานไปเรื่อยๆ จนกว่าจะทำไม่ไหว แต่จะมีการเลือกทำในกิจกรรมที่ตนสามารถทำได้เพราะ

กำลังกายเริ่มเสื่อมถอย ผู้สูงอายุที่เลิกประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะสุขภาพแข็งแรง มีอาการเจ็บป่วย ดังนั้นผู้สูงอายุที่ยังคงสามารถประกอบอาชีพ จะรู้สึกว่าคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัยทำต่อเนื่องไปจนกว่าจะทำได้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ และยังสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้กับตนเองและครอบครัวควบคู่ไปซึ่งคุณค่าในตนเองต่อไป

เครื่องนุ่งห่ม เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 5 เครื่องนุ่งห่มนอกจากจะใช้เพื่อป้องกันร่างกายจากการเปลี่ยนแปลงของอากาศแล้ว เครื่องนุ่งห่มยังช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองเป็นเครื่องบ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุด้วย การแพร่กระจายวัฒนธรรมจากสังคมเมืองสู่ชนบททำให้ค่านิยมในเรื่องการแต่งกายของชนบทเปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมเมือง เครื่องนุ่งห่มที่ผลิตได้เองในท้องถิ่นไม่ได้รับความนิยม ครอบครัวไม่สามารถผลิตเครื่องนุ่งห่มให้กับสมาชิกในครอบครัวได้เพียงพอต้องพึ่งพาระบบการตลาดมากขึ้น ผู้สูงอายุในชนบทที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยจะดี จะประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น การส่งเสริมให้มีการใช้และการผลิตเครื่องนุ่งห่มในท้องถิ่นจะช่วยให้อายุยืนยาวสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ปริมาณที่ดินสำหรับประกอบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอันดับที่ 6 ผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้แก่การทำนา ทำไร่ ที่ดินจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการประกอบอาชีพ ครอบครัวที่ถือครองที่ดินเป็นจำนวนมากจะได้ผลผลิตสูง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และในปัจจุบันที่ดินมีราคาสูงมากขึ้น ปริมาณที่ดินที่ครอบครัวถือครองจะเป็นเครื่องบ่งบอกถึงฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวด้วย ดังนั้นปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญตัวหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชนบท ทำให้มีปัจจัยบางประการที่ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบททั้งในทางบวกและทางลบ ครอบครัวของผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ยังมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ถึงแม้ว่าจะมีการอพยพแรงงานของคนหนุ่มสาวทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ในชนบทตามลำพัง แต่ยังมีการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวเป็นประจำ คนหนุ่มสาวยังให้ความสำคัญกับบิดา จึงสามารถคงความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวไว้ได้ในด้านลบการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้คนในชนบทมีค่านิยมทางด้านวัตถุ

มากขึ้น ลักษณะที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และปริมาณที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงต้องมุ่งส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมค่านิยมทางด้านจิตใจให้มากกว่าทางด้านวัตถุ ส่งเสริมให้มีการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป ผู้สูงอายุจะสามารถอยู่ร่วมในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีความสุข